
Okruhy a tělesa

Ondřej Klíma

Vlastnosti celých čísel

Vlastnosti celých čísel

$(\mathbb{Z}, +)$

Vlastnosti celých čísel

$(\mathbb{Z}, +)$

komutativní grupa

Vlastnosti celých čísel

$(\mathbb{Z}, +)$ komutativní grupa

$(\mathbb{Z}, \cdot)$

Vlastnosti celých čísel

$(\mathbb{Z}, +)$

komutativní grupa

$(\mathbb{Z}, \cdot)$

monoid (asociativní $\cdot$, neutrální prvek 1)

Vlastnosti celých čísel

$(\mathbb{Z}, +)$

komutativní grupa

$(\mathbb{Z}, \cdot)$

monoid (asociativní $\cdot$, neutrální prvek 1)

distributivní zákony

Vlastnosti celých čísel

$(\mathbb{Z}, +)$

komutativní grupa

$(\mathbb{Z}, \cdot)$

monoid (asociativní $\cdot$, neutrální prvek 1)

distributivní zákony

Další vlastnosti: komutativita $\cdot$, uspořádání, dělitelnost, ...

Okruhy - definice

Množina R spolu se dvěma operacemi $+$ a $\cdot$ se nazývá **okruh**, jestliže platí

- $(R, +)$ je komutativní grupa
- $(R, \cdot)$ je monoid
- pro libovolné $a, b, c \in R$ platí (distributivní zákony)

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c, \quad (b + c) \cdot a = b \cdot a + c \cdot a.$$

Okruhy - definice

Množina R spolu se dvěma operacemi $+$ a $\cdot$ se nazývá **okruh**, jestliže platí

- $(R, +)$ je komutativní grupa
- $(R, \cdot)$ je monoid
- pro libovolné $a, b, c \in R$ platí (distributivní zákony)

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c, \quad (b + c) \cdot a = b \cdot a + c \cdot a.$$

Používáme aditivní terminologii pro první operaci (symbol $+$, neutrální prvek 0 , inverze $-$) a multiplikativní pro druhou operaci (symbol $\cdot$, neutrální prvek 1 , případná inverze $^{-1}$).

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$
- polynomy, matice

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$
- polynomy, matice
- $(\{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$ — Gaussova celá čísla

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$
- polynomy, matice
- $(\{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$ — Gaussova celá čísla
- $(\{a + b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$
- polynomy, matice
- $(\{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$ — Gaussova celá čísla
- $(\{a + b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$
- $(\{\frac{m}{2^n} \mid m \in \mathbb{Z}, n \in \mathbb{N}\}, +, \cdot)$

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$
- polynomy, matice
- $(\{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$ — Gaussova celá čísla
- $(\{a + b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$
- $(\{\frac{m}{2^n} \mid m \in \mathbb{Z}, n \in \mathbb{N}\}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{P}(X), \div, \cap)$ nebo $(\mathbb{P}(X), \div, \cup)$? (sami)

Příklady okruhů

- $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$, $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$
- polynomy, matice
- $(\{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$ — Gaussova celá čísla
- $(\{a + b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}, +, \cdot)$
- $(\{\frac{m}{2^n} \mid m \in \mathbb{Z}, n \in \mathbb{N}\}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{P}(X), \div, \cap)$ nebo $(\mathbb{P}(X), \div, \cup)$? (sami)
- $(R, +, \cdot)$ kde R je jednoprvková — triviální okruh

Základní vlastnosti okruhů

$(R, +, \cdot)$ okruh, pak platí

Základní vlastnosti okruhů

$(R, +, \cdot)$ okruh, pak platí

● obecná distributivita

$$a \cdot (b_1 + b_2 + \cdots + b_n) = a \cdot b_1 + a \cdot b_2 + \cdots + a \cdot b_n$$

Základní vlastnosti okruhů

$(R, +, \cdot)$ okruh, pak platí

- obecná distributivita

$$a \cdot (b_1 + b_2 + \cdots + b_n) = a \cdot b_1 + a \cdot b_2 + \cdots + a \cdot b_n$$

- $a \cdot 0 = 0$ pro libovolné $a \in R$

Základní vlastnosti okruhů

$(R, +, \cdot)$ okruh, pak platí

- obecná distributivita

$$a \cdot (b_1 + b_2 + \cdots + b_n) = a \cdot b_1 + a \cdot b_2 + \cdots + a \cdot b_n$$

- $a \cdot 0 = 0$ pro libovolné $a \in R$

- k prvku 0 neexistuje inverze vzhledem k násobení, tzn. $(R, \cdot)$ nemůže být grupa (s výjimkou triviálního okruhu)

Základní vlastnosti okruhů

$(R, +, \cdot)$ okruh, pak platí

- obecná distributivita

$$a \cdot (b_1 + b_2 + \cdots + b_n) = a \cdot b_1 + a \cdot b_2 + \cdots + a \cdot b_n$$

- $a \cdot 0 = 0$ pro libovolné $a \in R$

- k prvku 0 neexistuje inverze vzhledem k násobení, tzn. $(R, \cdot)$ nemůže být grupa (s výjimkou triviálního okruhu)

- $0 = 1$ právě tehdy, když R je triviální

Základní vlastnosti okruhů

$(R, +, \cdot)$ okruh, pak platí

- obecná distributivita

$$a \cdot (b_1 + b_2 + \cdots + b_n) = a \cdot b_1 + a \cdot b_2 + \cdots + a \cdot b_n$$

- $a \cdot 0 = 0$ pro libovolné $a \in R$

- k prvku 0 neexistuje inverze vzhledem k násobení, tzn. $(R, \cdot)$ nemůže být grupa (s výjimkou triviálního okruhu)

- $0 = 1$ právě tehdy, když R je triviální
($a = a \cdot 1 = a \cdot 0 = 0$)

Základní vlastnosti okruhů

$(R, +, \cdot)$ okruh, pak platí

- obecná distributivita

$$a \cdot (b_1 + b_2 + \cdots + b_n) = a \cdot b_1 + a \cdot b_2 + \cdots + a \cdot b_n$$

- $a \cdot 0 = 0$ pro libovolné $a \in R$

- k prvku 0 neexistuje inverze vzhledem k násobení, tzn. $(R, \cdot)$ nemůže být grupa (s výjimkou triviálního okruhu)

- $0 = 1$ právě tehdy, když R je triviální
($a = a \cdot 1 = a \cdot 0 = 0$)

- $a \cdot (-b) = -(a \cdot b)$ pro libovolná $a, b \in R, \dots$

Tělesa

Tělesa

Netriviální komutativní okruh, kde ke každému nenulovému prvku existuje inverze vzhledem k násobení, se nazývá **těleso**.

Tělesa

Netriviální komutativní okruh, kde ke každému nenulovému prvku existuje inverze vzhledem k násobení, se nazývá **těleso**.

Příklady:

Tělesa

Netriviální komutativní okruh, kde ke každému nenulovému prvku existuje inverze vzhledem k násobení, se nazývá **těleso**.

Příklady:

- $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$

Tělesa

Netriviální komutativní okruh, kde ke každému nenulovému prvku existuje inverze vzhledem k násobení, se nazývá **těleso**.

Příklady:

- $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$ je těleso právě tehdy, když n je prvočíslo

Tělesa

Netriviální komutativní okruh, kde ke každému nenulovému prvku existuje inverze vzhledem k násobení, se nazývá **těleso**.

Příklady:

- $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$ je těleso právě tehdy, když n je prvočíslo
($\forall (\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ platí $2 \cdot 3 = 0$, tzn. k prvku 2 neexistuje inverze)

Tělesa

Netriviální komutativní okruh, kde ke každému nenulovému prvku existuje inverze vzhledem k násobení, se nazývá **těleso**.

Příklady:

- $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$, $(\mathbb{R}, +, \cdot)$, $(\mathbb{C}, +, \cdot)$
- $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$ je těleso právě tehdy, když n je prvočíslo
(V $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ platí $2 \cdot 3 = 0$, tzn. k prvku 2 neexistuje inverze)
- polynomy, matice, $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ — ne

Definice v literatuře

POZOR: Odlišné definice v literatuře.

- okruh — bez 1
- okruh — komutativní
- těleso — nekomutativní
- pojem jednotka (1, resp. prvek k němuž existuje inverze vzhledem k násobení)
- **těleso = pole**

Obor integrity

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ není těleso (inverze pouze pro 1, -1).

Obor integrity

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ není těleso (inverze pouze pro 1, -1).

Pro libovolná nenulová čísla a, b platí

$$a \cdot b \neq 0.$$

Obor integrity

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ není těleso (inverze pouze pro 1, -1).

Pro libovolná nenulová čísla a, b platí

$$a \cdot b \neq 0.$$

$\forall (\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ tato vlastnost neplatí.

Obor integrity

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ není těleso (inverze pouze pro 1, -1).

Pro libovolná nenulová čísla a, b platí

$$a \cdot b \neq 0.$$

$\forall (\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ tato vlastnost neplatí.

Netriviální komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ se nazývá **obor integrity**, pokud pro libovolné nenulové prvky $a, b \in R$ platí $a \cdot b \neq 0$.

Obor integrity

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ není těleso (inverze pouze pro $1, -1$).

Pro libovolná nenulová čísla a, b platí

$$a \cdot b \neq 0.$$

$\forall (\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ tato vlastnost neplatí.

Netriviální komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ se nazývá **obor integrity**, pokud pro libovolné nenulové prvky $a, b \in R$ platí $a \cdot b \neq 0$.

Každé těleso je obor integrity.

Obor integrity

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ není těleso (inverze pouze pro 1, -1).

Pro libovolná nenulová čísla a, b platí

$$a \cdot b \neq 0.$$

$\forall (\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ tato vlastnost neplatí.

Netriviální komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ se nazývá **obor integrity**, pokud pro libovolné nenulové prvky $a, b \in R$ platí $a \cdot b \neq 0$.

Každé těleso je obor integrity.

$(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$ obor integrity právě tehdy, když n je prvočíslo.

Obor integrity

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ není těleso (inverze pouze pro 1, -1).

Pro libovolná nenulová čísla a, b platí

$$a \cdot b \neq 0.$$

$\forall (\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ tato vlastnost neplatí.

Netriviální komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ se nazývá **obor integrity**, pokud pro libovolné nenulové prvky $a, b \in R$ platí $a \cdot b \neq 0$.

Každé těleso je obor integrity.

$(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$ obor integrity právě tehdy, když n je prvočíslo.

$(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ obor integrity, polynomy (nad o.i.) ano, matice ne.

Zákony o krácení

Další zajímavá vlastnost celých čísel:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies b = c$$

pro libovolná celá čísla a, b, c

Zákony o krácení

Další zajímavá vlastnost celých čísel:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies b = c$$

pro libovolná celá čísla a, b, c ($a \neq 0$).

Zákony o krácení

Další zajímavá vlastnost celých čísel:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies b = c$$

pro libovolná celá čísla a, b, c ($a \neq 0$).

V $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ neplatí.

Zákony o krácení

Další zajímavá vlastnost celých čísel:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies b = c$$

pro libovolná celá čísla a, b, c ($a \neq 0$).

V $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ neplatí.

Souvislost s předchozí vlastností:

Zákony o krácení

Další zajímavá vlastnost celých čísel:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies b = c$$

pro libovolná celá čísla a, b, c ($a \neq 0$).

V $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ neplatí.

Souvislost s předchozí vlastností:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies a \cdot (b - c) = 0 \implies b - c = 0 \implies b = c$$

Zákony o krácení

Další zajímavá vlastnost celých čísel:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies b = c$$

pro libovolná celá čísla a, b, c ($a \neq 0$).

V $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ neplatí.

Souvislost s předchozí vlastností:

$$a \cdot b = a \cdot c \implies a \cdot (b - c) = 0 \implies b - c = 0 \implies b = c$$

Netriviální komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ je obor integrity právě tehdy, když splňuje zákon o krácení:

$$(\forall a, b, c \in R)(a \neq 0, a \cdot b = a \cdot c \implies b = c).$$

Význam oborů integrity

Význam oborů integrity

Z okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ lze "zkonstruovat" těleso $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$ "přidáním" inverzí vzhledem k násobení.
Přesněji, uvažujeme "zlomky".

Význam oborů integrity

Z okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ lze "zkonstruovat" těleso $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$ "přidáním" inverzí vzhledem k násobení.

Přesněji, uvažujeme "zlomky".

Z okruhu $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ těleso "vyrobit" nelze.

Význam oborů integrity

Z okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ lze "zkonstruovat" těleso $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$ "přidáním" inverzí vzhledem k násobení.

Přesněji, uvažujeme "zlomky".

Z okruhu $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ těleso "vyrobit" nelze.

Konstrukce (podílového tělesa) oboru integrity $(R, +, \cdot)$:

Význam oborů integrity

Z okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ lze "zkonstruovat" těleso $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$ "přidáním" inverzí vzhledem k násobení.

Přesněji, uvažujeme "zlomky".

Z okruhu $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ těleso "vyrobit" nelze.

Konstrukce (podílového tělesa) oboru integrity $(R, +, \cdot)$:

- množina $R \times (R - \{0\})$
- relace ekvivalence $(a, b) \equiv (c, d) \iff a \cdot d = b \cdot c$

Význam oborů integrity

Z okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ lze "zkonstruovat" těleso $(\mathbb{Q}, +, \cdot)$ "přidáním" inverzí vzhledem k násobení.

Přesněji, uvažujeme "zlomky".

Z okruhu $(\mathbb{Z}_6, +, \cdot)$ těleso "vyrobit" nelze.

Konstrukce (podílového tělesa) oboru integrity $(R, +, \cdot)$:

- množina $R \times (R - \{0\})$
- relace ekvivalence $(a, b) \equiv (c, d) \iff a \cdot d = b \cdot c$
- nové operace $+$, $\cdot$ na rozkladu $R \times (R - \{0\}) / \equiv$ se definují očekávaným způsobem.

Podokruhy

Podmnožina M okruhu $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podokruh** pokud je uzavřena na všechny operace, přesněji pokud platí

Podokruhy

Podmnožina M okruhu $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podokruh** pokud je uzavřena na všechny operace, přesněji pokud platí

- $0 \in M$
- $a, b \in M \implies a + b \in M$
- $a \in M \implies -a \in M$

Podokruhy

Podmnožina M okruhu $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podokruh** pokud je uzavřena na všechny operace, přesněji pokud platí

- $0 \in M$
- $a, b \in M \implies a + b \in M$
- $a \in M \implies -a \in M$
- $1 \in M$
- $a, b \in M \implies a \cdot b \in M$

Podokruhy

Podmnožina M okruhu $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podokruh** pokud je uzavřena na všechny operace, přesněji pokud platí

- $0 \in M$
- $a, b \in M \implies a + b \in M$
- $a \in M \implies -a \in M$
- $1 \in M$
- $a, b \in M \implies a \cdot b \in M$

Příklady — podokruhy okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$,
"speciální" matice (např horní trojúhelníkový tvar).

Podokruhy

Podmnožina M okruhu $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podokruh** pokud je uzavřena na všechny operace, přesněji pokud platí

- $0 \in M$
- $a, b \in M \implies a + b \in M$
- $a \in M \implies -a \in M$
- $1 \in M$
- $a, b \in M \implies a \cdot b \in M$

Příklady — podokruhy okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$,
"speciální" matice (např horní trojúhelníkový tvar).

Podokruh okruhu je opět okruhem (pokud uvažujeme "stejně" operace).

Podtělesa

Podokruh oboru integrity je obor integrity, ale podokruh tělesa nemusí být těleso.

Podtělesa

Podokruh oboru integrity je obor integrity, ale podokruh tělesa nemusí být těleso.

$\mathbb{Z}$ je podokruh $(\mathbb{C}, +, \cdot)$.

Podtělesa

Podokruh oboru integrity je obor integrity, ale podokruh tělesa nemusí být těleso.

$\mathbb{Z}$ je podokruh $(\mathbb{C}, +, \cdot)$.

Podokruh M tělesa $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podtěleso** právě tehdy, když pro libovolný nenulový prvek $a \in R$ platí

$$a \in M \implies a^{-1} \in M.$$

Podtělesa

Podokruh oboru integrity je obor integrity, ale podokruh tělesa nemusí být těleso.

$\mathbb{Z}$ je podokruh $(\mathbb{C}, +, \cdot)$.

Podokruh M tělesa $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podtěleso** právě tehdy, když pro libovolný nenulový prvek $a \in R$ platí

$$a \in M \implies a^{-1} \in M.$$

Příklady: $\mathbb{Q}$, $\mathbb{R}$, $\mathbb{C}$.

Podtělesa

Podokruh oboru integrity je obor integrity, ale podokruh tělesa nemusí být těleso.

$\mathbb{Z}$ je podokruh $(\mathbb{C}, +, \cdot)$.

Podokruh M tělesa $(R, +, \cdot)$ se nazývá **podtěleso** právě tehdy, když pro libovolný nenulový prvek $a \in R$ platí

$$a \in M \implies a^{-1} \in M.$$

Příklady: $\mathbb{Q}$, $\mathbb{R}$, $\mathbb{C}$.

Rozmyslete si $\{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Z}\}$, $\{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Q}\}$,
 $\{a + b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbb{Q}\}$.

Homomorfismy okruhů

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

- $f(a + b) = f(a) \oplus f(b)$ pro $a, b \in R$

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

- $f(a + b) = f(a) \oplus f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(a \cdot b) = f(a) \odot f(b)$ pro $a, b \in R$

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

- $f(a + b) = f(a) \oplus f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(a \cdot b) = f(a) \odot f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(1_R) = 1_S$.

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

- $f(a + b) = f(a) \oplus f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(a \cdot b) = f(a) \odot f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(1_R) = 1_S$.

Další vlastnosti:

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

- $f(a + b) = f(a) \oplus f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(a \cdot b) = f(a) \odot f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(1_R) = 1_S$.

Další vlastnosti:

- $f(0_R) = 0_S$

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

- $f(a + b) = f(a) \oplus f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(a \cdot b) = f(a) \odot f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(1_R) = 1_S$.

Další vlastnosti:

- $f(0_R) = 0_S$
- $f(-a) = \ominus f(a)$ pro $a \in R$

Homomorfismy okruhů

Zobrazení $f : R \rightarrow S$ se nazývá homomorfismus okruhů $(R, +, \cdot)$ a $(S, \oplus, \odot)$ pokud "zachovává" operace, tj. pokud platí:

- $f(a + b) = f(a) \oplus f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(a \cdot b) = f(a) \odot f(b)$ pro $a, b \in R$
- $f(1_R) = 1_S$.

Další vlastnosti:

- $f(0_R) = 0_S$
- $f(-a) = \ominus f(a)$ pro $a \in R$

Bijektivním homomorfismům říkáme izomorfismy a dva okruhy jsou izomorfní pokud existuje izomorfismus mezi nimi.

Příklady homomorfismů

Příklady homomorfismů

Příkladem homomorfismu je komplexní konjugovanost, tj. $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $f(a + bi) = a - bi$ je izomorfismus okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$ na sebe.

Příklady homomorfismů

Příkladem homomorfismu je komplexní konjugovanost, tj. $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $f(a + bi) = a - bi$ je izomorfismus okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$ na sebe.

Dále $g : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_n$, $g(a) = [a]_n$ je homomorfismus okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ do okruhu $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$.

Příklady homomorfismů

Příkladem homomorfismu je komplexní konjugovanost, tj. $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $f(a + bi) = a - bi$ je izomorfismus okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$ na sebe.

Dále $g : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_n$, $g(a) = [a]_n$ je homomorfismus okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ do okruhu $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$.

Další příklady u polynomů (hodnota polynomu v bodě).

Příklady homomorfismů

Příkladem homomorfismu je komplexní konjugovanost, tj. $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $f(a + bi) = a - bi$ je izomorfismus okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$ na sebe.

Dále $g : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_n$, $g(a) = [a]_n$ je homomorfismus okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ do okruhu $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$.

Další příklady u polynomů (hodnota polynomu v bodě).
Základní vlastnosti:

Příklady homomorfismů

Příkladem homomorfismu je komplexní konjugovanost, tj. $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $f(a + bi) = a - bi$ je izomorfismus okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$ na sebe.

Dále $g : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_n$, $g(a) = [a]_n$ je homomorfismus okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ do okruhu $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$.

Další příklady u polynomů (hodnota polynomu v bodě).

Základní vlastnosti:

- složení homomorfismů je homomorfismus

Příklady homomorfismů

Příkladem homomorfismu je komplexní konjugovanost, tj. $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $f(a + bi) = a - bi$ je izomorfismus okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$ na sebe.

Dále $g : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_n$, $g(a) = [a]_n$ je homomorfismus okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ do okruhu $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$.

Další příklady u polynomů (hodnota polynomu v bodě).

Základní vlastnosti:

- složení homomorfismů je homomorfismus
- obraz homomorfismu je podokruh

Příklady homomorfismů

Příkladem homomorfismu je komplexní konjugovanost, tj. $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $f(a + bi) = a - bi$ je izomorfismus okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$ na sebe.

Dále $g : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_n$, $g(a) = [a]_n$ je homomorfismus okruhu $(\mathbb{Z}, +, \cdot)$ do okruhu $(\mathbb{Z}_n, +, \cdot)$.

Další příklady u polynomů (hodnota polynomu v bodě).
Základní vlastnosti:

- složení homomorfismů je homomorfismus
- obraz homomorfismu je podokruh
- homomorfismus mezi tělesy je prostý

Věta o podílovém tělese

Pro komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ jsou následující podmínky ekvivalentní

- existuje těleso $(T, \oplus, \odot)$ a injektivní homomorfismus okruhů $f : R \rightarrow T$,
- $(R, +, \cdot)$ je obor integrity.

Věta o podílovém tělese

Pro komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ jsou následující podmínky ekvivalentní

- existuje těleso $(T, \oplus, \odot)$ a injektivní homomorfismus okruhů $f : R \rightarrow T$,
- $(R, +, \cdot)$ je obor integrity.

Podílové těleso je dokonce "nejmenší možné".

Věta o podílovém tělese

Pro komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ jsou následující podmínky ekvivalentní

- existuje těleso $(T, \oplus, \odot)$ a injektivní homomorfismus okruhů $f : R \rightarrow T$,
- $(R, +, \cdot)$ je obor integrity.

Podílové těleso je dokonce "nejmenší možné".

Pro podílové těleso $Q(R)$ oboru integrity R a těleso T z předchozí věty existuje injektivní homomorfismus okruhů $f : Q(R) \rightarrow T$.

Věta o podílovém tělese

Pro komutativní okruh $(R, +, \cdot)$ jsou následující podmínky ekvivalentní

- existuje těleso $(T, \oplus, \odot)$ a injektivní homomorfismus okruhů $f : R \rightarrow T$,
- $(R, +, \cdot)$ je obor integrity.

Podílové těleso je dokonce "nejmenší možné".

Pro podílové těleso $Q(R)$ oboru integrity R a těleso T z předchozí věty existuje injektivní homomorfismus okruhů

$$f : Q(R) \rightarrow T.$$

Podílové těleso je určeno jednoznačně až na izomorfismus

Shrnutí

Shrnutí

Co se bude požadovat:

Shrnutí

Co se bude požadovat:

- počítání v $\mathbb{C}$ (cvičení)

Shrnutí

Co se bude požadovat:

- počítání v $\mathbb{C}$ (cvičení)
- okruh, obor integrity, těleso, podokruh, homomorfismus okruhů

Shrnutí

Co se bude požadovat:

- počítání v $\mathbb{C}$ (cvičení)
- okruh, obor integrity, těleso, podokruh, homomorfismus okruhů
- Tvoří množina $\{a + b\sqrt[3]{5} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}$ podokruh okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$?

Shrnutí

Co se bude požadovat:

- počítání v $\mathbb{C}$ (cvičení)
- okruh, obor integrity, těleso, podokruh, homomorfismus okruhů
- Tvoří množina $\{a + b\sqrt[3]{5} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}$ podokruh okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$?
- Je zobrazení $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{R}$ dané předpisem $f(a + bi) = a^2 + b^2$ homomorfismus okruhů ?

Shrnutí

Co se bude požadovat:

- počítání v $\mathbb{C}$ (cvičení)
- okruh, obor integrity, těleso, podokruh, homomorfismus okruhů
- Tvoří množina $\{a + b\sqrt[3]{5} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}$ podokruh okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$?
- Je zobrazení $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{R}$ dané předpisem $f(a + bi) = a^2 + b^2$ homomorfismus okruhů ?

Co se nebude požadovat :

Shrnutí

Co se bude požadovat:

- počítání v $\mathbb{C}$ (cvičení)
- okruh, obor integrity, těleso, podokruh, homomorfismus okruhů
- Tvoří množina $\{a + b\sqrt[3]{5} \mid a, b \in \mathbb{Z}\}$ podokruh okruhu $(\mathbb{C}, +, \cdot)$?
- Je zobrazení $f : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{R}$ dané předpisem $f(a + bi) = a^2 + b^2$ homomorfismus okruhů ?

Co se nebude požadovat :   podílové těleso .